

IM. STEFANA

**FUNDACJA
BATOREGO**

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Warszawa, 20 maja 2016 roku

STANOWISKO ZESPOŁU EKSPERTÓW PRAWNYCH PRZY FUNDACJI IM. STEFANA BATOREGO W KWESTII OBECNEGO STANU KRYZYSU KONSTITUCYJNEGO W POLSCE

W związku z trwającym w Polsce kryzysem konstytucyjnym, dotyczącym konfliktu wokół Trybunału Konstytucyjnego, przedstawiamy następujące stanowisko:

Sprawa nieopublikowania wyroku TK w sprawie K 47/15 oraz niewszczęcia postępowania karnego w związku z nieopublikowaniem wyroku

Nieopublikowanie wyroku TK z dnia 9 marca 2016 roku przez podległe Prezesowi Rady Ministrów służby administracyjne jest ewidentnym deliktem konstytucyjnym. Władza wykonawcza nie ma prawa kontrolować orzeczeń sądowych, a odmowa publikacji jest formą sprawowania takiej bezprawnej kontroli. Uzasadnienie przedstawione przez Prokuraturę przy odmowie wszczęcia postępowania karnego w związku brakiem publikacji wyroku TK, wskazujące, że władza wykonawcza ma prawo prowadzić kontrolę legalności orzeczeń TK przed ich publikacją, nie ma oparcia w żadnych przepisach prawnych i całkowicie lekceważy zasadę podziału i równowagi władz, wynikającą z art. 10 Konstytucji.

Sprawa obowiązywania wyroków TK mimo ich nieopublikowania

Stanowiska organów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz licznych organów samorządu terytorialnego, wskazujące na potrzebę uwzględniania wyroków TK w procesie stosowania prawa, nawet jeśli wyroki te nie będą publikowane, znajdują pełne uzasadnienie w polskim prawie. Stanowiska te opierają się na wynikającym z art. 190 ust. 1 Konstytucji osobnym potraktowaniu mocy obowiązującej orzeczeń TK (ust. 1) oraz wpływu tych orzeczeń na utratę mocy obowiązującej niekonstytucyjnych aktów prawnych (ust. 3). Dla uzyskania mocy obowiązującej orzeczenia wystarczające jest jego ogłoszenie przez Trybunał w momencie zakończenia postępowania. Z tą chwilą upada domniemanie konstytucyjności przepisów, których niezgodność z Konstytucją została przez Trybunał stwierdzona.

W zaistniałej nadzwyczajnej sytuacji, w związku z bezprawną odmową publikacji wyroku TK, sądy i organy administracji mają prawo oprzeć swoje działania na art. 190 ust. 1 Konstytucji, który przyznaje orzeczeniom TK moc powszechnie obowiązującą, co wynika wprost z art. 8 ust. 2 Konstytucji, który pozwala na jej bezpośrednio stosowanie. Działania organów administracji i sądów mogą m.in. polegać na stosowaniu wykładni pro-konstytucyjnej, uwzględniającej stanowiska

przedstawione przez TK w orzeczeniach i odmowie zastosowania przepisów uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne. Groźba sankcji wobec osób bądź instytucji, w tym sędziów i urzędników administracji publicznej, stosujących się do nieopublikowanych orzeczeń TK, nie tylko nie znajduje jakiegokolwiek podstawy prawnej, ale jest także wyrazem lekceważenia powszechnie uznanych standardów prawnych demokratycznego świata. Stosowanie się do postanowień Konstytucji nie może być uznane za działanie bezprawne.

Szczególna wrażliwość sądów i władz publicznych na potencjalne przypadki niekonstytucyjności w polskim prawie jest ważna zwłaszcza obecnie, kiedy do polskiego porządku prawnego są wprowadzane nowe, kontrowersyjne rozwiązania prawne, w tym takie, które istotnie ograniczają prawo własności (np. ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego) czy powodują radykalne zwiększenie kontroli obywateli przez władze (np. projekt tzw. ustawy antyterrorystycznej), a jednocześnie Trybunał Konstytucyjny nie może w pełni skutecznie wykonywać swojej funkcji ustrojowej.

Sprawa Zespołu Ekspertów ds. Problematyki Trybunału Konstytucyjnego

Zadaniem powołanego przez Marszałka Sejmu Zespołu Ekspertów jest przede wszystkim ustosunkowanie się do opinii Komisji Weneckiej. W świetle tego celu całkowicie niezrozumiałe jest naruszenie rekomendacji Komisji już poprzez ukształtowanie składu Zespołu, w skład którego nie zostali powołani choćby przedstawiciele władzy sądowniczej. Zwracamy uwagę, że punkt 139 opinii Komisji Weneckiej zaleca zaangażowanie „wszystkich instytucji” w rozwiązanie konfliktu konstytucyjnego w Polsce. Obecny skład Zespołu, obejmujący w większości osoby, które przed powołaniem Zespołu popierały wyraźnie stanowisko Rządu, m.in. przez wystąpienia publiczne czy przygotowywane opinie, nie zapewnia odpowiedniego pluralizmu opinii w pracach Zespołu.

W związku z zapowiedziami, że Zespół Ekspertów ds. Problematyki Trybunału Konstytucyjnego ma pracować przez co najmniej dwa miesiące, zwracamy uwagę, że konieczne jest szybkie przedstawienie rekomendacji Zespołu w dwóch sprawach: publikacji wyroku TK w sprawie K 47/15 oraz sprawy zaprzysiężenia przez Prezydenta trzech sędziów wybranych przez Parlament poprzedniej kadencji. Sprawy te nie wymagają dwumiesięcznego namysłu, ponieważ zostały jednoznacznie rozstrzygnięte zarówno przez wyroki TK z 3 i 9 grudnia 2016 roku, jak i stanowią jednoznaczną rekomendację Komisji Weneckiej. Apelujemy do członków Zespołu o podzielenie harmonogramu ich prac na dwa etapy: etap pierwszy, czyli rozstrzygnięcie kwestii publikacji oraz kwestii zaprzysiężenia sędziów oraz etap drugi, czyli wypracowanie kompleksowych rozwiązań w sprawie organizacji i trybu prac Trybunału Konstytucyjnego. Nie ma żadnego uzasadnienia dla łączenia kwestii publikacji wyroku i zaprzysiężenia sędziów z pozostałymi sprawami będącymi przedmiotem prac Zespołu. Niezwłoczne zakończenie etapu pierwszego jest możliwe, ze względu na brak kontrowersji prawnych. Jest ono także niezbędne dla zapobieżenia eskalacji kryzysu konstytucyjnego w naszym kraju.

Sprawa nowego projektu zmian do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym

Zaproponowana przez posłów Prawa i Sprawiedliwości nowelizacja ustawy o Trybunale Konstytucyjnym nie może być traktowana jako kompromisowe rozwiązanie trwającego kryzysu konstytucyjnego.

Po pierwsze, projekt ustawy zawiera powtórzenie wielu regulacji, które zostały uznane za niekonstytucyjne przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 9 marca 2016 roku. Dotyczy to w szczególności kwestii rozpatrywania spraw w kolejności ich wpływu, kwestii kwalifikowanej większości głosów, którą Trybunał ma rozstrzygać sprawy oraz rozwiązań dających przedstawicielom władzy wykonawczej wpływ na niezawisłą władzę sądowniczą, na przykład poprzez przyznanie władzy wykonawczej prawa decydowania o stopniu zawichości spraw. Powtórne proponowanie rozwiązań niekonstytucyjnych stanowi przejaw złej woli i przyczyni się do pogłębienia kryzysu konstytucyjnego w naszym kraju.

Po drugie, przedstawianie projektu nowelizacji przed zakończeniem prac Zespołu Ekspertów powołanego przez Marszałka Sejmu, jest niezrozumiałe i sprzeczne z przywołaną już rekomendacją Komisji Weneckiej. Prace nad nowym kształtem ustawy o Trybunale miały zgodnie z tą rekomendacją być poprzedzone odpowiednio długim namysłem i konsultacjami z zainteresowanymi środowiskami, tymczasem zaprezentowanie gotowego projektu jest zaprzeczeniem idei konsultacji publicznych. Paradoksalnie więc, sprawa, nad którą Komisja Wenecka zaleca długotrwały namysł (zobacz punkt 139. Opinii), a więc reforma i organizacja Trybunału, jest rozwiązywana szybko poprzez zgłoszenie projektu ustawy. Natomiast kwestia opublikowania wyroku TK w sprawie K 47/15 oraz sprawa zaprzysiężenia sędziów, a więc sprawy, co do których Komisja nie zaleca dyskusji, a ich realizację traktuje jako warunek wstępny rozwiązania kryzysu konstytucyjnego w Polsce (zob. np. punkt 136. oraz punkt 143. Opinii), ciągle są przedmiotem pogłębionych rozważań. Takie podejście do realizacji zaleceń Komisji Weneckiej jest całkowicie błędne.

Zespół Ekspertów Prawnych przy Fundacji im. Stefana Batorego

Dodatkowych informacji mogą udzielić:

prof. dr hab. Marcin Matczak, marcinsmatczak@gmail.com tel.: 660 440 332

prof. dr Tomasz Pietrzykowski, tomasz.pietrzykowski@us.edu.pl tel.: 604 949 834

Zespół Ekspertów Prawnych (skład Zespołu [[PDF 134 KB](#)]) ukonstytuował się w lutym 2016 roku przy programie Odpowiedzialne Państwo Fundacji im. Stefana Batorego. Jego zadaniem jest formułowanie stanowisk, opinii i ekspertyz nt. przygotowywanych przez rząd i parlament zmian prawnych dotyczących ustroju państwa oraz miejsca instytucji publicznych i obywatelskich w systemie prawa. Członkowie zespołu prowadzą stały monitoring projektów aktów prawnych, analizując je przede wszystkim pod kątem zgodności wprowadzanych rozwiązań z Konstytucją RP, normami międzynarodowymi i demokratycznymi standardami państwa prawa. Oceniają też stopień ingerencji przepisów w prawa człowieka i obywatela i kierunek zmian ustrojowych jaki wytycza stanowione prawo.

Opinie, ekspertyzy i stanowiska Zespołu przedstawiane są rządowi, parlamentowi, instytucjom publicznym i organizacjom obywatelskim, mediom i opinii publicznej.

Członkami Zespołu są:

Łukasz Bojarski – prezes zarządu i współzałożyciel Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRIS

Jacek Czaja – prezes zarządu Towarzystwa Prawniczego

Dr Aleksandra Gliszczyńska-Grabias – adiunkt w Poznańskim Centrum Praw Człowieka Instytutu Nauk Prawnych PAN.

Dr Piotr Kładoczny – docent na [Wydziale Prawa i Administracji](#) Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Dr hab. Marcin Matczak – profesor w Katedrze Filozofii Prawa i Nauki o Państwie Uniwersytetu Warszawskiego, partner w Kancelarii Domański Zakrzewski Palinka.

Dr hab. Tomasz Pietrzykowski – profesor w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Prof. zw. dr hab. Fryderyk Zoll – profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu w Osnabrück.

Informacje o poprzednich działaniach Zespołu dostępne są na:

http://www.batory.org.pl/aktualnosci/stanowisko_zespołu_ekspertow_prawnych_w_sprawie_nowelizacji_ustawy_o_trybunale_konstytucyjnym